

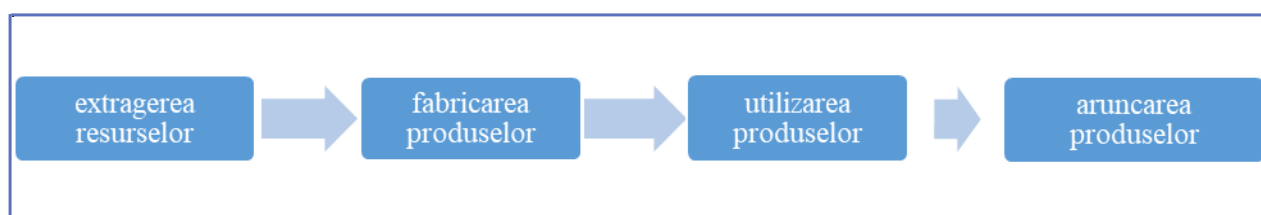
ECONOMIA CIRCULARĂ - PERSPECTIVE DIN BLOCUL ȚĂRILOR CENTRAL ȘI EST EUROPENE -

Nicoleta Claudia AURICĂ – Consilier superior
Tamara-Maria NAE – Expert principal
Direcția Generală de Politici, Analiză
și Cercetare în Domeniul Finanțelor Publice
Ministerul Finanțelor

Conceptul de **conomie circulară** nu este unul nou, despre elementele care stau la baza acestui concept s-a discutat încă din secolul al XX-lea¹, însă acesta a dobândit notorietate în ultimii ani odată cu intensificarea îngrijorărilor legate de degradarea mediului înconjurător. Deși aceste probleme au existat de-a lungul timpului, primul plan de acțiune pentru economia circulară la nivelul Uniunii Europene care a promovat măsuri de transformare a modelului liniar al economiei europene într-unul circular, stimulând crearea de locuri de muncă și încurajând competitivitatea globală și creșterea economică durabilă a fost elaborat abia în decembrie 2015. Ulterior, în martie 2020, a fost elaborat un nou plan de acțiune în ceea ce privește economia circulară, însă într-un context mult mai ambițios, noul plan de acțiune reprezentând unul dintre principalele blocuri ale Pactului Verde European (European Green Deal).

Contextul economic actual la nivelul Uniunii Europene este caracterizat atât de o slăbiciune a rezilienței, provocată în mare parte de criza pandemică, dar și de o oportunitate de schimbare a paradigmei creșterii economice (din liniară în circulară) bazată pe noua strategie de creștere a Uniunii Europene - Pactul Verde European. În prezent, la nivel mondial predomină modelul de economie liniară, care se bazează pe producția de masă, stil de viață consumatorist al populației (oamenii folosesc preponderent produse cu durată scurtă de utilizare, cum sunt telefoanele mobile, autoturismele, articolele de îmbrăcăminte/încălțăminte). Economia liniară s-a dezvoltat în trecut datorită, pe de o parte, profiturilor obținute de producători la nivel global și, pe de altă parte, pe baza prețurilor mici plătite de consumatorii din țările dezvoltate. Aceste prețuri reduse au putut fi practicate deoarece, în economia liniară, nu se ține cont de costul prelucrării deșeurilor, de poluare și nici de emisiile de carbon incluse în sistem.

Într-o economie liniară se parcurg următoarele etape:

Sursa: Eurostat

Figura nr. 1 Etapele economiei liniare

Așa cum s-a arătat anterior, în economia liniară, după ce sunt utilizate, materialele și produsele își pierd funcționalitatea. Printre efectele negative generate de acest model economic se numără:

¹ D.E. Booth, *The Macroeconomics of a Steady State*, Review of Social Economy, vol. 52, no. 2, 1994, pp. 2-21, <http://www.jstor.org/stable/29769719>; H.E. Daly, *The Economics of the Steady State*, The American Economic Review, vol. 64, no. 2, 1974, pp. 15-21, <http://www.jstor.org/stable/1816010>

- (i) supraproducția - rămân multe produse nevândute, necesită un consum mare de apă, energie sau materii prime;
- (ii) cicluri de viață reduse, produsele nefiind gândite să fie refolosite;
- (iii) epuizarea resurselor naturale;
- (iv) acumularea unor cantități mari de deșeuri.

Pentru a contracara efectele negative asupra mediului înconjurător, specialiștii au apelat la un nou model economic - **economia circulară**, prin care se încearcă transformarea manierei în care omenirea produce și consumă bunuri și servicii. Mai simplu spus, o economie circulară înseamnă reducerea la minim a deșeurilor, ceea ce va duce, de asemenea, și la combaterea încălzirii globale. Prin principiul circularității se redefinește economia, astfel încât materialele și produsele să poată fi utilizate cât mai mult timp. Folosirea pentru o perioadă mai îndelungată presupune regândirea produselor, astfel încât să poată fi reutilizabile, reparabile și ulterior reciclabile. De asemenea, prin economia circulară se urmărește distanțarea de modelul economic din prezent în care, după utilizare, produsele sunt aruncate.

Sursa: <http://www.europarl.europa.eu/>

Figura nr. 2 Etapele economiei circulare

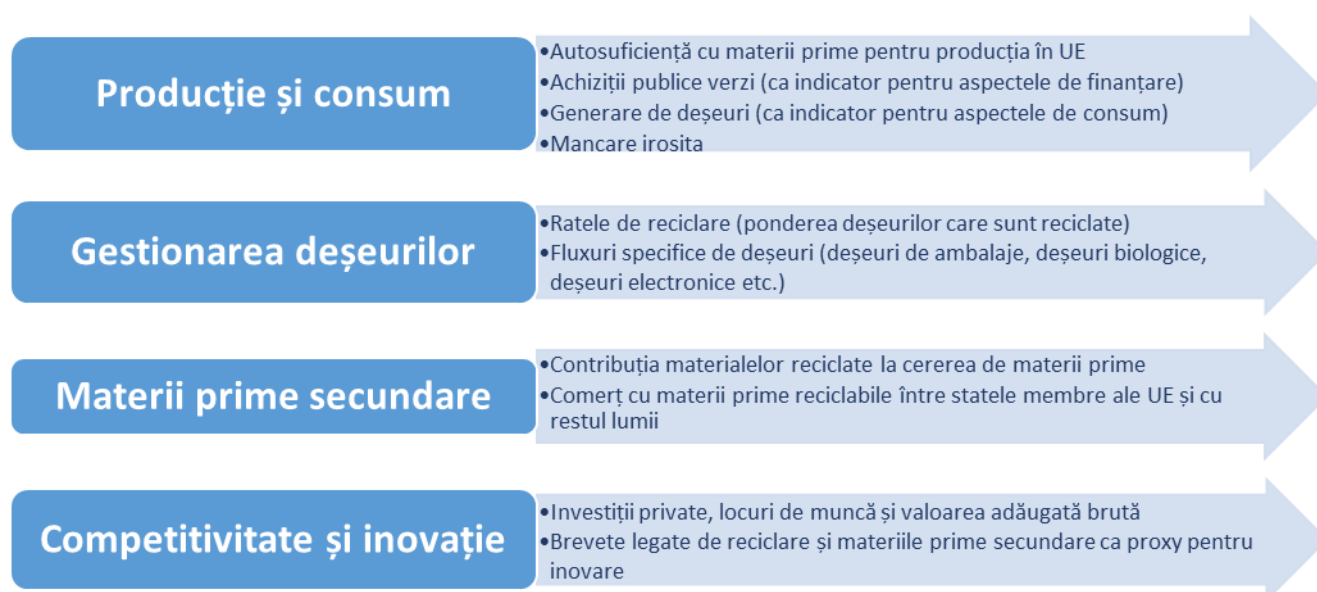
Pentru o mai bună înțelegere a conceptului de economie circulară au fost identificate avantajele și dezavantajele acestui fenomen asupra economiei și mediului înconjurător, astfel încât putem afirma că migrarea către o economie circulară va aduce o serie de beneficii atât la nivel social, dar mai ales economic și de mediu, în primul rând prin reducerea necesarului de materii prime și, implicit, printr-o micșorare a consumului de energie necesar fabricării produselor, determinând astfel reduceri ale: (i) emisiilor de carbon, (ii) poluării aerului, (iii) expunerii la toxicitate. Aceste acțiuni vor avea consecințe pozitive asupra ecosistemului, a energiei regenerabile, dar și a calității aerului.

Pe lângă avantajele prezentate, economia circulară prezintă și unele dezavantaje, cel mai important fiind necesitatea reconversiei profesionale pentru persoanele ale căror locuri de muncă sunt legate de economia liniară, în special în industriile care sunt mari producătoare de deșeuri (fabricarea articolelor de îmbrăcăminte/încălțăminte, industria textilă). În acest context este necesar ca trecerea de la economia liniară la cea circulară să se realizeze printr-o "tranziție justă" astfel încât cei implicați în aceste domenii să nu fie afectați negativ de schimbare. Strategia de creștere a Uniunii Europene a luat în considerare eliminarea acestor riscuri astfel că, printre obiectivele legate de schimbările climatice și sustenabilitatea mediului înconjurător au fost introduse și măsuri care să asigure o tranziție echitabilă, ajutând categoriile de persoane vulnerabile să depășească dificultățile întâmpinate de impunerea unor măsuri care ar aduce atingere vieții sociale și economice a acestora. Măsurile

de sprijinire a acestor categorii de persoane vulnerabile vor fi finanțate prin intermediul Fondului de Tranziție Justă. Având în vedere importanța pe care economia circulară o are asupra bunăstării mediului înconjurător și implicit asupra sănătății și bunăstării societății, în continuare vom încerca să identificăm care este nivelul actual al economiei circulare în blocul țărilor Central și Est Europene și care sunt măsurile care ar putea aduce o îmbunătățire a nivelului de trai în rândul populației în ceea ce privește economia circulară. Conform analizelor din “Circularity Gap Report 2021”, se așteaptă ca, la nivel global, economia circulară să atingă un nivel de 17% până în anul 2030. Aceste așteptări sunt bazate în mare parte pe măsurile adoptate în contextul Pactului Ecologic European și, implicit, prin intermediul măsurilor asumate în cadrul Planurilor Naționale de Redresare și Reziliență.

Monitorizarea economiei circulare

În contextul tranziției de la economia liniară la cea circulară și pentru a urmări evoluția acesteia din urmă, Comisia Europeană a stabilit un set de zece indicatori, defalcați în patru piloni, astfel:

Sursa: Eurostat

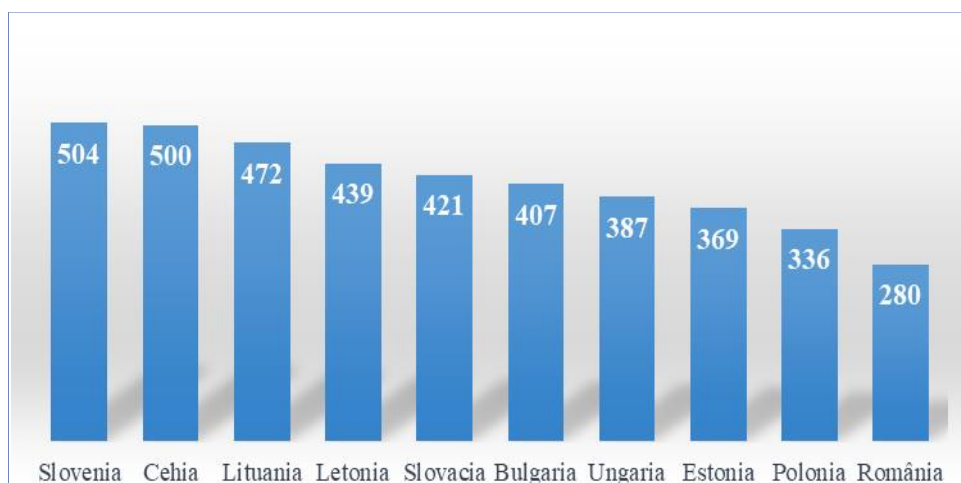
Figura nr. 3 Indicatorii utilizați în monitorizarea economiei circulare

Pentru a înțelege tranziția către economia circulară este necesară o monitorizare a **producției și consumului**, aceasta presupune ca atât oamenii, cât și agenții economici să genereze cât mai puține deșeuri, contribuind astfel la creșterea autosuficienței materiilor prime. De asemenea, în același context, prin **gestionarea deșeurilor** se urmărește creșterea gradului de colectare a deșeurilor care sunt reciclate și reintroduse în economie. Cel de-al treilea pilon, denumit **materii prime secundare**, urmărește reintroducerea în circuit a materialelor și produselor utilizate prin transformarea acestora și reutilizarea lor în procesul de producție ca materii prime secundare. Iar prin progresul **tehnichilor inovative** se urmărește creșterea competitivității, creșterea investițiilor private, a numărului locurilor de muncă în sectoarele economiei circulare, dar și creșterea valorii adăugate brute.

Pentru o viziune de ansamblu asupra nivelului implementării economiei circulare în cadrul grupurilor de țări Central și Est Europene, grup din care face parte și România, se poate observa reprezentarea grafică a principalilor indicatori specifici fiecărui pilon al economiei circulare amintiți mai sus. Este de menționat că, deși cele mai recente date disponibile (pentru anul 2019) nu reflectă o înaintare a procesului de tranziție, odată cu apariția noii strategii de creștere a Uniunii Europene (Pactul Verde European) și cu asumarea obiectivelor ecologice în Planurile Naționale de Redresare și Reziliență, îmbunătățirea valorilor indicatori-

STUDIU

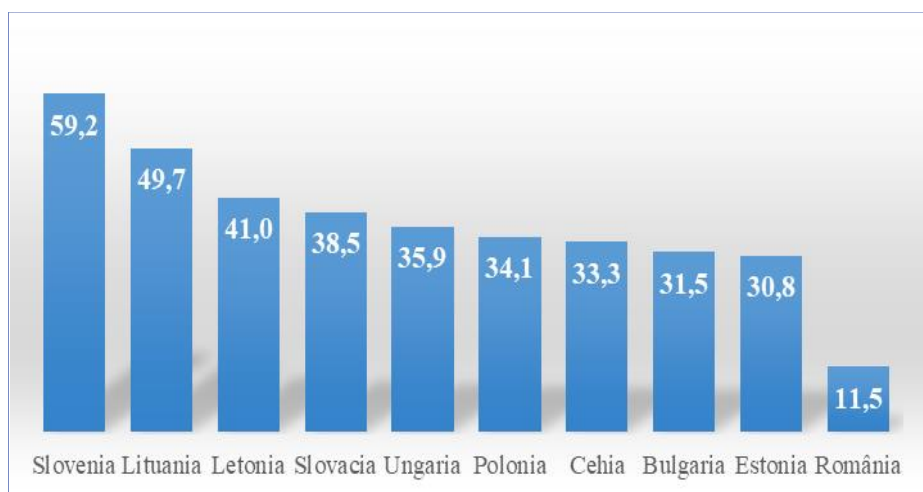
lor este certă, mai ales că acești piloni reprezintă domeniile cheie prin care tranziția ecologică se poate îndeplini.

Sursa: Eurostat

Figura nr. 4 Deșeurile municipale (kg/cap)

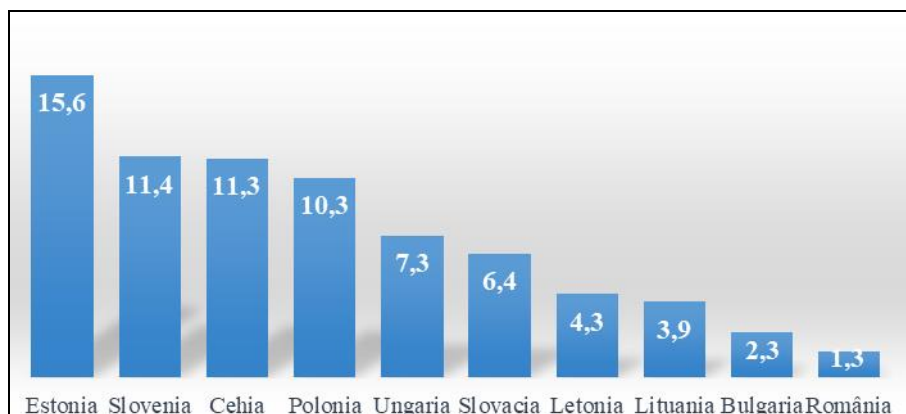
Deșeurile municipale reprezintă o problemă des întâlnită, mai ales în țările dezvoltate și puternic industrializate. În general, țările Central și Est Europene (CEE) sunt caracterizate de industrii slabe, mai puțin dezvoltate, deșeurile municipale fiind semnificativ reduse față de restul țărilor europene, ceea ce determină și o rată mai scăzută a reciclării deșeurilor comparativ cu statele în care sectorul industrial este foarte dezvoltat.

Sursa: Eurostat

Figura nr. 5 Rata de reciclare a deșeurilor municipale (%)

Un impediment major în ceea ce privește implementarea obiectivelor economiei circulare este sistemul de colectare a deșeurilor, dar și modul de reciclare a acestora care, în țările emergente înregistrează progrese limitate; de exemplu, în România rata de reciclare a deșeurilor municipale este de numai 11,5%, însă în ceea ce privește generarea acestora, țara noastră se situează pe ultimul loc în țările CEE, așa cum se poate observa în figura nr. 4.

Sursa: Eurostat

Figura nr. 6 Rata circulară de utilizare a materialului

Analizând nivelul actual al implementării economiei circulare în țările CEE, se observă un progres limitat, una dintre explicațiile acestei situații fiind faza incipientă în care se află baza legislativă în domeniul tranziției verzi. Deși Comisia Europeană a accelerat inițiativele în acest domeniu prin elaborarea măsurilor Pactului Verde European și a pachetului legislativ european în ceea ce privește schimbările climatice, implementarea proiectelor a întârziat să apară în țările emergente din cauza primării obiectivelor de redresare a economiei după șocul suferit în urma crizei pandemice.

Previziunile pe termen mediu sunt însă optimiste având în vedere că bugetul Uniunii Europene alocat pentru tranziția verde este semnificativ, susținând obiective ecologice ambițioase. De asemenea, asumarea prin Planurile Naționale de Redresare și Reziliență a obiectivelor ecologice și digitale constituie o foaie de parcurs a statelor membre către economia circulară, o foaie de parcurs de la care este dificil să se abată.

Având în vedere contextul economic actual este necesară transformarea economiei liniare care are la bază sistemul “fabricare - utilizare - eliminare” într-o economie circulară, în care cantitatea de deșeuri produse să fie minimă. Trecerea de la economia liniară la cea circulară va fi una etapizată, atenția fiind axată pe următoarele aspecte: (i) diminuarea consumului de energie și a resurselor naturale, (ii) evitarea producerii deșeurilor, precum și eliminarea acestora, a substanțelor nocive, dar și a poluării, (iii) păstrarea produselor aflate în folosință pentru o perioadă mai lungă de timp.

Bibliografie:

1. Booth D.E., *The Macroeconomics of a Steady State*, Review of Social Economy, vol. 52, no. 2, 1994, <http://www.jstor.org/stable/29769719>
2. Circularity Gap Report, 2021, <https://drive.google.com/file/d/1MP7EhRU-N8n1S3zpzqlshNWxqFR2hznd/edit>
3. Daly H.E., *The Economics of the Steady State*, The American Economic Review, vol. 64, no. 2, 1974, <http://www.jstor.org/stable/1816010>
4. European Commission, *Environment*, 2022, https://ec.europa.eu/environment/strategy/circular-economy-action-plan_en
5. European Commission, *European Green Deal*, 2022, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_ro
6. European Parliament, 2022, <http://www.europarl.europa.eu/>
7. Eurostat, *Circular economy indicators*, 2022, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy/indicators>